

Livets stråle

Mikhail Bulgakov

Fatale egg

158 s. Oslo: Gyldendal, 2003. Pris NOK 249
ISBN 82-05-30560-9

Mikhail Bulgakov (1891–1940) var utdannet lege, men mesteparten av livet virket han som forfatter, teaterregissør og skuespiller. Hans mangfoldige hovedverk *Mesteren og Margarita* inneholder bl.a. meget annet en skjult kritikk av sovjetstyret, uttrykt gjennom satire og absurditeter. I kortromanen *Fatale egg* bruker han de samme virkemidler.

Egg er en viktig del av russisk kosthold. Da Bulgakov lar en høsepest ta livet av alle høner i Sovjetunionen, beskriver han dermed en landsulykke. Men samtidig har zoologiprofessor Persikov oppdaget en hittil ukjent rød (!) stråle i spekteret fra elektrisk lys. Strålen får amøbene i et in vivo-preparat til å vokse til kolossal størrelse og formere seg med enorm hastighet. Bulgakov knytter disse to begivenhetene sammen til en handling som ubønnhørlig fører mot en katastrofe der flokker av kjempemessige anakondaer oversvømmer landet og dreper alt på sin vei.

Bulgakov bruker elementer fra science fiction i sin satire over datidens russiske samfunn som med sin statsstyrte teknologiske gigantomani prøvde å ta igjen Vestens forsprang. Det var naturlig at han som lege gav fortellingen en biologisk ramme. Fortellingen ble skrevet i 1924 og utgitt i bokform sammen med fire andre fortellinger. Boken ble kritisk mottatt av regimetro anmeldere, og Bulgakov fikk ikke utgitt flere bøker i sin levetid.

Romanen gir dessuten et mer allment varsku. Bulgakov slår til alle kanter. Han advarer mot en overdreven tro på at avansert teknologi kan løse de fleste problemer i samfunnet. Tukling med arvestoffet kan få de alvorligste konsekvenser, og vitenskapsmenn må føle ansvar for det de utvikler. Bulgakov får frem at vitenskapelig forskning må skje gradvis, at snarveier ikke finnes. Han viser hva inkompetente myndigheters innblanding kan føre til, og han gjør narr av massemedienes kritikkuløse formidling av vitenskapelige nyvinninger.

Fatale egg er ingen betydelig bok. Personskildringene er overfladiske. Det er enkelte logiske brister i fortellingen, og det går litt tregt frem til handlingens høydepunkt. Romanen går ikke i dybden, men er en morsom og underholdende liten bok som berører viktige emner. Den inneholder grotesk situasjonskomikk og bloddrypende skrekkskildringer med en distansert humor.

Per Joachim Lund

Oslo

Interessant om det nye arbeidslivets sosiologi

Ulla Forseth, Bente Rasmussen, red

Arbeid for livet

183 s, tab, fig, ill. Oslo: Gyldendal Akademisk, 2002. Pris NOK 278
ISBN 82-05-30777-6

Dette er en artikkelsamling av 13 sosiologer og samfunnsvitere om nyere norsk arbeidsliv, stort sett med utgangspunkt i egne prosjekter. Til tross for begrensede forventninger ved første øyekast ble jeg gledelig overrasket. Boken gir bl.a. et godt innblikk i nyere tjenesteyrker, som webdesign og andre IT-jobber.

Siden vi har en økende andel langtidssykmeldte med arbeidsrelaterte psykiske plager, er boken spesielt aktuell for arbeidsmedisinere, allmennmedisinere, trygdemedisinere, samfunnsmedisinere og psykiatere (Sigmund Freud mente at både kjærligheten og arbeidet var det som gav livet mening; psykoterapeuter har vært for lite opptatt av dette i det siste...). Den er dessuten aktuell for ledere, fagforeningsfolk og politikere.

Tre hoveddeler består hver av 3–4 kapitler med undertitler. Alle titlene finnes i innholdsfortegnelsen, noe som letter lesingen. I første hoveddel *Troen på markedet* settes arbeidet i en bredere sammenheng med tema som globalisering, innvandring og endring i kjønnsrollemønstret. Kapitlet *Slank og sårbar?* omhandler rasjonalisering og faren for feil ved oljeplattformer og i luftfart, ved for lav organisatorisk redundans (overflødigheit av personale som kan kvalitetssikre avgjørelser). Dette er tankevekkende med hensyn til omorganisering av helseforetakene!

I andre hoveddel *Kundene kommer* beskrives først den historiske økningen av tjenesteyrker på bekostning av primærnæringene – og samtidig en endring av kjønnsfordelingen i arbeidsstokken. Ulla Forseth er førsteforfatter av tre interessante kapitler. To med kvalitative norske undersøkelser av arbeidstakere i luftfart og bank.

Den samfunnspolitiske interesserte leser vil finne mye i de to andre hoveddelene. Et tema som er behørig omtalt i boken er betydningen av endringer i familieliv og kjønnsrollemønstre.

En svakhet er at bokens layout faller mellom stolene popularisert fagbok og ren lærebok. Noen av titlene og illustrasjonene er intetsigende og jålete, men innholdsfortegnelsen retter opp dette. Alt i alt en interessant fagbok som bør leses av dem med interesse og ansvar for helseinstitusjoner.

Reidar Tyssen

Institutt for medisinske atferdsfag
Universitetet i Oslo

Viktig bok om flyktninger

Sverre Varvin

Flukt og eksil

Traume, identitet og mestring.
256 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2003.
Pris NOK 298
ISBN 82-150-0375-3

Sverre Varvin er psykiater med mange års arbeid bak seg både som kliniker og forskar ved Psykososialt Senter for Flyktninger ved Universitetet i Oslo. Han har interessert seg spesielt for alvorleg traumatisering, og har disputert på ei avhandling om mentale overlevingsstrategiar etter ekstrem traumatisering. Han tar sikte på å bidra til ei djupare forståing av kva det vil seie å bli traumatisert. Varvin har eit psykodynamisk og psykoterapeutisk perspektiv på problemområdet, og gjengir lange utdrag av pasienthistorier. Han henvender seg til alle typar fagfolk som arbeider med flyktningar, og er ikkje minst aktuell for allmennlegar.

Boka er tredelt. Dei første fire kapitla handlar om flukt. Dei neste fem om traumer og traumatisering, mens dei siste tre kapitla handlar om livet i eksil. Det er ei rikeleg referanseliste både til traumelitteratur og ein del skjønnlitteratur, samt eit nokså kortfatta stellkordregister.

Sverre Varvin har stort sett lukkast med sitt prosjekt. Han skriv enkelt og oversiktleg, har ein ryddig disposisjon, og formidlar ei ofte oversett innsikt om at asylsøkaren/flyktningen ofte er meir grunnleggande skada mentalt sett enn det ein lett kan få inntrykk av ved ei kortvarig og overfladisk vurdering. Samstundes understrekar han variasjonen. Ikkje alle er skada. Og endringspotensialet er svært forskjellig. «Noen tar sjumilssprang, andre bruker lang tid på små, men vesentlige forandringar».

Forfattaren skriv enkelt. Av og til for enkelt og ordrikt. Ein del av det han skriv og gjentek, er rimeleg sjølv sagt og kunne gjerne blitt utelatt. Andre viktige perspektiv manglar. I moderne psykoterapilitteratur er ein gjerne opptatt av tilknytning og tilknytningsteori, og ein møter ikkje sjeldan tilknytningsforstyring som forklaringsnøkkel når traumatiserte personar viser problematisk åtferd. Eg såg gjerne at han omtalte tilknytningsproblematikk meir eksplisitt.

Dette er småplukk. Min konklusjon er positiv. Dette er både ei teoretisk solid og praktisk nyttig bok som gir oss eit godt kart å orientere oss etter når vi skal gå inn i eit arbeid som er viktig, som vi ikkje kan unnsleppe, men som mange av oss ikkje kjenner seg kompetente til.

John Nessa

Seksjon for allmennmedisin
Universitetet i Bergen